

"Kertomus Kaavin Maarianvaaraan tehdystä keräysmatkasta 7.-10. lokak. 1961.

Elvi Markkanen

Tammik. 5 pv. 1961 kävi täällä museossa kansakoulunopettajan rouva Marjatta Ylönen ja kertoi, että Maarianvaarassa on eräs Hökkelö niminen talo jossa on aika paljon vanhoja naisten pukuja, joita emäntä Elsa Haaranen lainailee mm Outokumpulaisille koululaisille penkinpainajaisiin. Rouva Ylönen kutsui allekirjoittanutta tulemaan joskus Maarianvaaran koululle ja lupasi lähteä opastamaan minua. Päätin 7 pv tk. lähteä katsomaan sanottuja pukuja ja samalla jatkaa alkamaani Kaavin keräystä. Opettaja Ylösen perhe oli muuttanut pois Maarianvaaran kansakoululta n 6 km Outokumpuun päin Iivananpuron koululle joten en tavannut rouva Ylöstä sieltä. Menin yksin Hökkelön taloon jonne oli matkaa pari km. Ei puhunutkaan turhia Ylösen rouva. Siellä oli monta mielenkiintoista pukua ja muitakin vanhoja talossa käytännössä olleita esineitä vaikka millä mitalla. Talossa ymmärrettiin antaa arvo näille esineille. Rouva Elsa Haaranen näytteli aitat, liiterit ja kaikki talon huoneet joissa oli valtavasti museolle käypää esinettä. Talo jo sinänsä oli kuin museo. Tuvan seinällä komeili Kunniakirja jonka jäljensin muistikirjaani. Siinä sanottiin että:

Tolppalan tila kaavin pitäjän Maarianvaaran kylässä on ollut saman suvun hallussa vuodesta 1683.

Majoituin tähän vanhaan taloon. Tästä käsin oli hyvä käydä taloissa joista emäntä kertoili. Sunnuntai aamuna läksimme yhdessä Elsa emännän kanssa Iivananpuron koululle ja sieltä sain ainoastaan

1 kpl 10 pennin rahan Aleksanteri II v 1867

1 kpl 2 kopekan raha 2 1818

(lyijykynällä kirjoitettu viereen: Kalmukkien epos Aunuksesta (harvinainen).

Seuraava paikka johon menimme oli Piispa eli Pietarila. Talon vanha emäntä Helmi Räsänen. Nuori isäntä Eero Räsänen ja nuori emäntä Hilma Räsänen. Talosta lahjoitettiin

ainakin 100 vuotta vanha piimälasku, siinä aikaisemmin ollut puuvanteet, nyt siinä oli rautavanteet. Ei vanha emäntäkään muistanut sitä käytetyn. Voivakan kansi. Alaosaa ei löytynyt, mutta luvattiin tuoda museoon jos sattui löytymään. Rukki jonka on omistanut vanhan isäntävainajan sedän emäntä Kaisa Stiina Räsänen. Rukki on luultavasti Liperiläisen rukkivarvalin tekemä. Maitopyttyjä olisi talossa ollut, mutta miehet olivat pitäneet maaliastioinaan niitä, joten ei niitä voinut ottaa museoon.

Samana iltana kävin Heikkilä nimisessä talossa, mutta mitään en saanut. Nuori emäntä oli kaikki vanhat polttanut pois tieltä.

Seuraava talo oli "Kissanlinna". Siinä asui Tauno Tolppanen niminen mies yksin. Se oli kuin museo koko talo. Ei annettu mitään. Tauno Tolppanen on löytänyt mm suuren kivitalan pellolta, joka meillä täällä on lähetettävänä Kansallismuseoon tutkittavaksi. Tolppanen kertoi olevan Riitavaarassa kiviröykkiön, jota arvelee hautapaikaksi. Riitavaara on 1808–09 sodan aikainen taistelupaikka. Siellä kuuluu olevan säännöllinen kivikasa aivan kivettömällä sileällä kankaalla. Eiköhän kannattaisi ilmoittaa tästä Muinaistieteelliselle toimikunnalle?

Maanantai aamun aikaisin läksin kylälle. Ensiksi menin Pakarila nimiseen taloon. Talo oli laitettu uudestaan oikein siistiksi. Monta sataa mustaherukka pensasta oli puutarhassa ja omenapuita ja Yliopiston kasvitieteellisen koeviljelykset olivat Pakarisella. Löytyihän sieltä monta esinettä, vaikka luulin ettei löydy ja talon väkikin aluksi luuli niin.

Rässirauta n 65 vuotta vanha

Kapusta, tehty 1925, ollut jauhokapustana aitassa,

Sirppi, tuohipäinen, maasepän tekemä,

Kulkunen

Maasepän takoma aitan lukko. Isäntä päästi sen aitan ovesta. Lukko on taottu Polvijärvellä. Simo Soinen seppä ehkä sen tekijä. Talo ollut suvulla 1900-1904 lähtien ja aitan lukko on ollut ainakin sen ajan ovesta. Talon on omistanut nykyisen emännän isä Mikko Turunen.

Seuraava paikka oli Uutis-Räsälä. Emäntä Lempi Räsänen. Täältä sain Kätkyen, joka on ainakin 60 vuotta vanha. Se on ollut 50 vuotta näillä Räsäsillä ja eivät tiedä miten kauan sitä ennen valmistettu.

Vanha kalakontti. Emäntä sanoi sen olevan Ukin kontti.

Kaulauslaudat. Niilläkin arveltiin olevan ikää 70-80 vuotta.

Nyt alkoi tulla jo postiautoon kiire. Aivan viime tingassa sain kuulla, että parin kilometrin päässä Juho Räsäsellä on ihmeellinen pata, jota ei kukaan tiennyt mikä se sellainen pata oikein on. Arvasin, että kyseessä on varmasti ns Ruotinpata. Läksin juoksujalkaa painelemaan tuohon taloon ja oikein arvasin. Ruotinpatahan se oli. Luulin, että talonväki antaa sen ilman muuta, mutta kun huomasivat minun kiinnostuvan padasta niin kurssi nousi." Paljonko annatte"? kysyttiin ja kiireessäni tarjosin 500:-. Kaupat tuli ja kun piti joutua samalle autolle missä tämä pata menisi ja kun minun täytyi ehtiä käydä Hökkelössä pyysin talon pojan pistämään sen autolle ja lähettämään sen. Annoin 100:- pojalle vientipalkkaa ja niin sitten pata oli autossa kun nousin Osuuskaupan kohdalla muine tavaroineeni postiautoon.

Nyt on kerätty esineet jotenkin tarkkaan Kaavilta. Ehkä vielä joskus kannattaisi käydä Koskenniemellä. Siellä on muutamia taloja joissa on mahdollisesti jotain vanhaa tallella.

Tämän matkan tein aivan omin päin. En maininnut mitään lähdöstäni joten tuskin minulle korvataan kulujani. Rasittavia nämä matkat ovat. Likaisilla vintillä penkominen ei ole mitään erikoisen miellyttävää hommaa mutta onpahan nyt Kaavilaisten vintit pengottu melkein kaikki. Kudonnaisista puheen ollen, emäntä Haaranen kertoi, että Kaavilla ja Tuusniemellä on ollut jokseenkin samanlaiset kangasmallit käytännössä ja niin luulen minäkin.

Kuopiossa 12.10.1961

Elvi Markkanen”